

УДК 332.1:332.2

JEL classification: Q1, Q15, Q18, Q24, Q57

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.025>

Руслана БАБУШКІНА,

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри гідротехнічного будівництва, водної інженерії та водних технологій
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
вул. Стрітенська, 23, м. Херсон, 73006 Україна,
email: ruslanabab@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6118-9930>

Тетяна МАЦІЄВИЧ,

кандидат економічних наук, доцент
кафедри землеустрою, геодезії та кадастру
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
вул. Стрітенська, 23, м. Херсон, 73006 Україна,
email: tatyana.mazievich@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1240-1875>

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
ІЗ ВРАХУВАННЯМ ВСТАНОВЛЕНИХ ЗОН ОБМЕЖЕНЬ**

Бабушкіна Р., Мацієвич Т. Оцінка ефективності використання земель об'єднаних територіальних громад із врахуванням встановлених зон обмежень. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 4. С. 25–34. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.025>

Babushkina, R., Mazievich, T. (2020). Otsinka efektyvnosti vykorystannia zemel obiednanykh terytorialnykh hromad iz vrakhuvanniam vstanovlenykh zon obmezhen. [Evaluation of land use efficiency of united territorial communities taking into account the established restriction zones]. *The Herald of Ternopil National Economic University*. 2020. Vol. 4. P. 25–34. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.025>

Анотація

Вступ. Враховуючи необхідність забезпечення новостворених об'єднаних територіальних громад якісною та своєчасно розробленою документацією в контексті збалансування інтересів держави, регіону та об'єднаних територіальних громад є актуальним здійснення оцінювання впливу режимоутворювальних об'єктів на просторове планування території об'єднаної територіальної громади. Це дасть змогу мінімізувати земельні конфлікти та сприятиме залученню інвестиційних проєктів, досягненню стратегічних цілей та покращенню рівня якості життя населення.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів та розробка рекомендації щодо напрямків підвищення ефективності використання земель

© Руслана Бабушкіна, Тетяна Мацієвич, 2020.

об'єднаних територіальних громад із урахуванням встановлених зон обмежень з метою зрозумілого і прозорого розмежування повноважень на закріпленій території.

Методи дослідження. Дослідження виконано за допомогою таких наукових методів, як: системно-структурний аналіз – у процесі дослідження сутності та систематизації обмежень у використанні земель навколо режимоутворювальних обмежень); статистичний і факторний аналіз – для вивчення плати за землю до місцевих бюджетів України; порівняльний аналіз – у процесі дослідження фактичного стану використання земель об'єднаних територіальних громад у Херсонській області.

Результати. Досліджено чинне законодавче забезпечення правових форм планування функціонального використання й охорони земель об'єднаних територіальних громад з урахуванням обмежень та обтяжень. Проаналізовано режимоутворювальні об'єкти у використанні земель об'єднаних територіальних громад на прикладі Херсонської області з метою виявлення можливостей зміцнення економічного потенціалу на місцях. Доведено доцільність осучаснення законодавства, яке регулює питання діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій у сфері земельного законодавства.

Перспективи. Потребує подальших наукових досліджень із формуванням конкретних пропозицій щодо порядку й умов включення до територій об'єднаних територіальних громад заповідників.

Ключові слова: земельні ресурси, орендна плата, об'єднана територіальна громада, режимоутворювальні об'єкти, обмеження, просторовий розвиток територій, обтяження прав на земельну ділянку

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 2, бібл.: 11.

Ruslana BABUSHKINA,

Ph.D (Agricultural), Associate Professor,
Department of Hydraulic engineering, water engineering and water technology
23 Sritenska str., Kherson, 73006, Ukraine,
e-mail: ruslanabab@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6118-9930>

Tatyana MAZIEVICH,

PhD (Economic), Associate Professor,
Department of Land Management, Geodesy and Cadastre
23 Sritenska str., Kherson, 73006, Ukraine,
e-mail: tatyana.mazievich@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1240-1875>

EVALUATION OF LAND USE EFFICIENCY OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES TAKING INTO ACCOUNT THE ESTABLISHED RESTRICTION ZONES

Abstract

Introduction. *The need to provide the newly created united territorial communities with quality and timely documentation in the context of balancing the interests of the state, region and united territorial communities, it is important to assess the impact of existing*

regime on spatial planning of the united territorial community. In turn, this will minimize existing land conflicts and help attract investment projects, achieve strategic goals and improve the quality of life.

The purpose is to generalize theoretical approaches and develop recommendations for ways to improve the efficiency of land use of united territorial communities, taking into account the established zones of restrictions in order to clearly and transparently delineate powers in the assigned territory.

Research methods. The following research methods are used in the article: method of system-structural analysis (in the study of the essence and systematization of restrictions on land use around regime-forming objects); statistical and factor analysis (in the study of land fees to local budgets of Ukraine); comparative analysis (in the study of the actual state of land use of the united territorial communities in the Kherson region).

Results. The current legislative support of legal forms of planning the functional use and protection of lands of united territorial communities is studied, taking into account the existing restrictions and burdens. The regime-forming objects in the use of lands of the united territorial communities are analyzed on the example of the Kherson region in order to identify opportunities to strengthen the economic potential on the ground. The expediency of modernization of the legislation regulating the activity of local self-government bodies and local state administrations, including in the field of land legislation, has been proved.

Perspectives. Further research is needed to formulate specific proposals on the procedure and conditions for inclusion in the territories of united territorial communities of reserves.

Keywords: land resources, rent, united territorial community, regime-forming objects, restrictions, spatial development of territories, encumbrance of land rights.

Formulas: 0, fig.: 1, table: 2, bibl.: 11.

Постановка проблеми. Враховуючи необхідність забезпечення новостворених об'єднаних територіальних громад якісною та своєчасно розробленою документацією з просторового планування територій, у тому числі стратегічного планування в контексті збалансування інтересів держави, регіону та об'єднаних територіальних громад, є актуальним здійснення оцінювання впливу режимоутворювальних об'єктів на просторове планування території об'єднаної територіальної громади. Це дасть змогу мінімізувати земельні, будівельні конфлікти та сприятиме залученню інвестиційних проєктів, досягнення стратегічних цілей та покращення рівня якості життя населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблем права власності й механізму його регулювання присвячено праці І. Міщенко, О. Розгона, С. Щеглюка. Вивченню обтяжень прав на земельну ділянку, обмежень у використанні земель приділяли увагу такі науковці: О. Дорош, А. Мартин, А. Третяк [1], К. Тоцька. Проблеми оцінювання ефективності використання земель сільськогосподарських підприємств розглянуто в працях В. Андрійчука, І. В. Кошкалда, М. Г. Ступень [2]. Окремим напрямком досліджень з управління діяльністю територіальної громади є публікації О. Кириленко, Б. Малиняка, В. Письменного, В. Русіна – з планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади.

Проте ці дослідження мають переважно фрагментарний характер, оскільки в них не розкрито аспект регулювання обмеження права власності на земельні ділянки. Відтак, актуальними в сучасних умовах є дослідження з вдосконалення чинного законодавчого забезпечення правових форм планування функціонального використання й охорони земель об'єднаннях територіальних громад з урахуванням обмежень та обтяжень.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів та розробка рекомендацій щодо напрямків підвищення ефективності використання земель об'єднаних територіальних громад із врахуванням встановлених зон обмежень з метою зрозумілого і прозорого розмежування повноважень на закріпленій території.

Виклад основного матеріалу. Складна ситуація у сфері земельних відносин, про що зазначається у проєкті розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 липня 2020 року «Про схвалення Концепції державної цільової програми розвитку земельних відносин та національної інфраструктури геопросторових даних в Україні на період до 2030 року» [3], спричинена насамперед: недосконалістю системи державного управління у сфері використання і охорони земель, земельного законодавства; незавершеністю процесу наповнення відомостями Державного земельного кадастру про всі земельні ділянки та його об'єкти; відсутністю механізму економічного стимулювання впровадження заходів використання й охорони земель. Зокрема, здійснення комплексу землевпорядних заходів в Україні ускладнюється через непослідовність дій щодо проведення земельної реформи, яка призвела до подрібнення земельних масивів.

Згідно з Концепцією державної політики з досягнення цілі 10.3. «Українці мають реальну можливість впливати на організацію свого життєвого простору як мешканці спроможних громад» заплановано, що зменшиться кількість громад, що потребують підтримки держави до 30%. Крім того, заплановано реалізацію створення трирівневої системи адміністративно-територіального устрою: громада, район, область [4]. Це сприятиме реалізації ефективної державної політики з надання публічних послуг, упорядкуванню повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади.

Враховуючи, що створено 1029 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) за 2015–2019 рр., з них: 49 – очікують рішення ЦВК про призначення перших місцевих виборів та 44 ОТГ з адміністративними центрами у містах обласного значення. На початок 2020 р. зафіксовано 982 чинні об'єднані громади, з них 860 ОТГ – залишилися у перспективних планах без змін або підсилені сусідніми громадами, які не виявляли активності. Іншими словами, перспективними планами формування територій громад покрито 90,3% території України, а отже, наявність таких перспективних планів є актуальною.

Як відомо, основною метою ОТГ є підвищення якості надання публічних послуг, що досягається в результаті того, що більші громади можуть більш ефективно надавати відповідні послуги насамперед з огляду на «економію на масштабах» [5]. Адже від обраної мети формування ОТГ значною мірою залежить інтерпретація спроможності громад як здатності до надання публічних послуг, управлінської спроможності,

спроможності до забезпечення демократії участі. Водночас зафіксовано неоднорідність у проведенні процесу об'єднання територіальних громад в Україні (рис. 1).

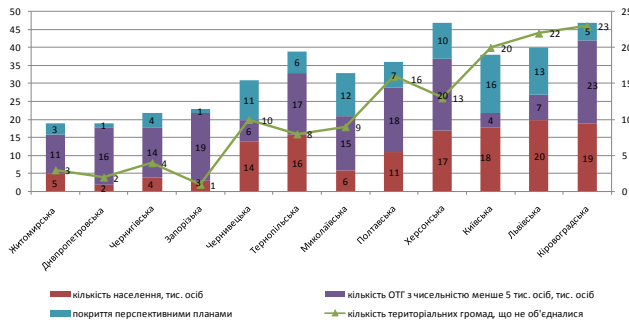

Рис. 1. Рейтинг областей щодо формування спроможних територіальних громад в Україні за 2020 рік

Джерело: розроблено авторами на основі [6].

У загальному рейтингу найвищі позиції щодо формування спроможних громад в Україні за 2020 р. займають – Житомирська, Дніпропетровська та Чернігівська області, на протилежній найнижчій – Львівська, Кіровоградська. Таким чином, децентралізація змінила систему управління в Україні, що забезпечило до імплементації європейських стандартів управління.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин» № 1113 від 06 листопада 2020 року [7] запущено механізм повноцінної передачі земель сільськогосподарського призначення всім без винятку об'єднаним територіальним громадам України. Це сприятиме активізації дій щодо передачі сільськогосподарських земель у комунальну власність. З одного боку, в результаті цього значно розширилися права та обов'язки суб'єктів господарювання щодо використання земель, а з іншого – важливе значення мають характеристики правового режиму, до яких належать обмеження у використанні земель і обтяження прав на земельну ділянку. Іншими словами, межі права є більш загальним поняттям порівняно з обмеженнями права. Наприклад, у середині них можуть встановлюватися різні обмеження права, а саме: в умовах мораторію обмеження прав власників земельними ділянками щодо розпорядження ними на обіг земель сільськогосподарського призначення є спеціальним правовим обмеженням здійснення права приватної власності на такі землі.

Досліджуючи вказану проблематику, А. Третяк та Й. Дорош [1, с. 41] стверджують, що обмеження – наявність встановлених законом обмежень, заборон, обмежувальних норм правовласника у процесі здійснення права власності або інших речових прав на землю в інтересах держави і суспільства. Науковці вважають, що обтяження – наявність додаткових обов'язків щодо утримання земельної ділянки та користування нею, встановлених на взаємній основі за згодою сторін і інших підстав, передбачених чинним законодавством. Обтяження характеризуються як результати здійснення

суб'єктом своїх прав і обов'язків та полягають у додаткових взаємних обов'язках осіб [1, с. 41].

В. Андрейцев виокремлює певні обмеження за видами здійснюваної діяльності: майнової – пов'язаної з експлуатацією різного майна, розташованого на земельній ділянці; природоохоронної – обумовленої використанням природних комплексів, ресурсів і ландшафтів, які знаходяться на земельній ділянці чи поруч із нею та утворюють життєздатне навколишнє середовище; іншої діяльності – установленної особливостями здійснення суспільної, господарської, комерційної затребуваності відповідно до статутної правомочності суб'єктів господарювання [8, с. 50].

Погоджуємось із думкою А. Дорош [9], що обтяження земельних ділянок – це різновид обмеження земельних прав, за якого обмежуються конкретні права власника чи користувача конкретної земельної ділянки.

З метою оцінювання ефективного використання земель ОТГ проведемо аналіз режимоутворювальних об'єктів та обмежень у використанні земель на прикладі Хрестівської ОТГ Чаплинського району та Каланчацької ОТГ Скадовського району Херсонської області з метою виявлення можливостей зміцнення економічного потенціалу на місцях (табл. 1). Так, наприклад, з 2018 р. у рамках проекту USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку» надано повний спектр допомоги, у т. ч. навчання, розробку і створення карт ОТГ на основі GIS технологій та планів інвестиційного розвитку. Адже отримана інформація спрощує сприйняття і відображає реальну картину розподілу земельних ресурсів ОТГ, що використовуються нераціонально або не за цільовим призначенням, і дає змогу знайти на карті вільні земельні ділянки.

З метою оцінювання рівня ефективності використання земельних ресурсів проведемо аналіз режимоутворювальних об'єктів та обмежень у використанні земель на прикладі Хрестівської ОТГ Чаплинського району та Каланчацької ОТГ Скадовського району Херсонської області.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика фактичного стану використання земель
Хрестівської ОТГ та Каланчацької ОТГ Херсонської області за 2019 рік**

№ З/п	Угіддя	Характеристика	Структура угідь згідно з			
			обліковими даними		фактичними даними	
			га	%	га	%
1	Всього земель	Хрестівська ОТГ	27512,70	100,0	27508,36	100,0
		Каланчацька ОТГ	63029,9	100,0	63029,9	100,0
2	Сільськогосподарські землі	Хрестівська ОТГ	25403,73	92,0	26528,59	96,5
		Каланчацька ОТГ	x	-	56571,22	89,7
3	Ліси та інші лісовкриті площі	Хрестівська ОТГ	341,00	1,0	39,60	0,1
		Каланчацька ОТГ	730,63	0,01	x	-

продовження таблиці 1

4	Забудовані землі	Хрестівська ОТГ	493,6645	2	717,9629	2,6
		Каланчацька ОТГ	x	-	x	-
5	Води	Хрестівська ОТГ	300,1697	1	219,0628	0,8
		Каланчацька ОТГ	x	-	x	-
6	Відкриті землі без рослинного покриття	Хрестівська ОТГ	974,1349	4	3,1449	0
		Каланчацька ОТГ	x	-	x	-

Джерело: розроблено авторами на основі [10].

Динаміку плати за землю до місцевих бюджетів України за 2016–2020 рр. подано в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка плати за землю до місцевих бюджетів України за 2016–2020 роки, млн грн.

Найменування показників згідно з бюджетною класифікацією	2016	2017	2018	2019	2020 (станом на 01.09.20)
Земельний податок	8093,2	9649,7	9870,6	13349,6	9611,8
Частка земельного податку в структурі плати за землю, %	34,7	36,6	36,1	40,6	41,4
Орендна плата	15230,4	16734,8	17450,5	19486,0	13549,4
Частка орендної плати у структурі плати за землю, %	65,3	63,4	63,9	59,4	58,6
Всього надходжень плати за землю	23323,6	26384,5	27321,1	32 835,6	23161,2
Частка надходжень плати за землю у структурі місцевих бюджетів, %	6,4	5,2	4,9	5,8	6,8
Всього надходжень до місцевих бюджетів	366143,1	502098,3	562421,8	560531,3	336426,2

Джерело: розроблено авторами на основі даних [11].

Аналізуючи дані табл. 2, простежуємо тенденцію до збільшення надходжень від плати за землю до місцевих бюджетів протягом 2016–2019 рр. з 8093,2 млн грн до 13349,6 млн грн відповідно. На противагу цьому зафіксовано тенденцію до зменшення за 2016–2019 рр. частки орендної плати за земельні ділянки в бюджеті з 65,3% до 59,4% відповідно. Це пояснюється тим, що зменшення грошового оцінювання сільськогосподарських угідь призводить до зниження рівня орендної плати, який зазвичай зазначається в договорах оренди переважно у відсотках від нормативної грошової оцінки.

Висновки. Таким чином, обмеження щодо використання земель у процесі землекористування і обтяження прав на земельні ділянки є самостійними економічними категоріями: по-перше, обмеження щодо використання земель має індивідуальний характер щодо конкретно визначеної земельної ділянки; по-друге, обтяження прав на землю стосуються тільки у разі конкретно визначеної земельної ділянки й перебувають у безпосередньому зв'язку з обтяженою земельною ділянкою.

Здійснювана в Україні реформа адміністративно-територіального устрою шляхом розширення місцевого самоврядування на основі добровільного об'єднання територіальних громад охоплює всі сфери життєдіяльності територіальних громад. Однак територіальні громади не мають законних підстав отримати землі несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів у комунальну власність, що не відповідає концепту децентралізації. Таким чином, ухвалення законопроекту «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» № 2194 від 01.10.2019 року приведе до збільшення спроможності територіальних громад, а саме: територіальні громади будуть мати змогу: контролювати самовільне зайняття земельних ділянок; здійснювати зміну цільового призначення земельних ділянок, у тому числі приватної власності; затверджувати детальні плани території за межами населених пунктів.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Подальші наукові дослідження варто зосередити на формуванні конкретних пропозицій щодо порядку та умов включення заповідників до територій об'єднаних територіальних громад.

Література

1. Третяк А. М., Дорош Й. М. Наукове обґрунтування сутності понять «обмеження у використанні земель» і «обтяжень прав на земельну ділянку». *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2016. № 3. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2016_3_8.
2. Ступень М., Радомський С., Таратута Р. Ефективність використання сільськогосподарських земель в аграрному секторі Закарпатської області. *Економіст*. 2011. № 2. С. 30–32.
3. Офіційний сайт Держгеокадастру України. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 липня 2020 року «Про схвалення Концепції державної цільової програми розвитку земельних відносин та національної інфраструктури геопросторових даних в Україні на період до 2030 року». URL: <https://land.gov.ua/info/proekt-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-prohramy-rozvytku-zemelnykh-vidnosyn-ta-natsionalnoi-infrastruktury-heoprostorovykh-danykh-v-uk/> (Дата звернення: 15.11.20).
4. Міністерство розвитку громад на території України. Концепція державної політики по досягненню цілі 10.3. «Українці мають реальну можливість впливати на організацію свого життєвого простору як мешканці спроможних громад». URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskistyuu/kontseptsiya-derzhavnoyi-politiki-ta-plan-z-yiyi-realizatsiyi-po-dosyagnennyu-tsili-10-3>
5. Swianiewicz, P. (2002). Size of local government, local democracy and efficiency in delivery of local services – International context and theoretical framework'. In: Swianiewicz, P. (Ed.). Consolidation or fragmentation? The size of local governments in Central and Eastern Europe. URL: http://pdc.ceu.hu/archive/00006908/01/LGI_Consolidation-or-Fragmentation_2002.pdf

6. Міністерство розвитку громад та територій України. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/526/10.01.2020.pdf>
7. Урядовий портал. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин» № 1113 від 06 листопада 2020 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-zahodi-shchodo-priskorennya-reform-u-sferi-zemelnih-vidnosin-i161120-1113>.
8. Андрейцев В.І. Земельні правовідносини за чинним Земельним кодексом України: міфи та реальність. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. : Юридичні науки*. 2005. Вип. 68. С. 47–51.
9. Дорош А. Й. Нові підходи до територіального планування в Україні з врахуванням децентралізаційних процесів та досвіду Австрії. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2016. № 3. С.78–85.
10. Комплексна документація з управління земельними ресурсами на території Хрестівської об'єднаної територіальної громади. USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку». Київ, 2019.
11. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/kvartalna-zvitnist-13>.

References

1. Tretiak, A. Dorosh, Y. (2016). Naukove obgruntuvannia sutnosti poniat «obmezhenia u vykorystanni zemel» i «obtiazhen prav na zemelnu dilianku». [Scientific substantiation of the essence of the concepts «restrictions on land use» and «encumbrances on land rights»]. *Land management, cadastre and land monitoring*. – *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*. № 3. pp. 40-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2016_3_8 [in Ukrainian].
2. Stupen, M., Radomskyi, S., Taratuta, R. (2011). Efektyvnist vykorystannia silskohospodarskykh zemel v ahromomu sektori Zakarpatskoi oblasti. [Efficiency of agricultural land use in the agricultural sector of the Transcarpathian region]. *Economist – Ekonomist*. № 2. pp. 30–32. [in Ukrainian].
3. Proiekt rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku zemelnykh vidnosyn ta natsionalnoi infrastruktury heoprosorovykh danykh v Ukraini na period do 2030 roku»: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.07.2020 roku [«On approval of the Concept of the state target program for the development of land relations and national infrastructure of geospatial data in Ukraine until 2030» of July 6, 2020]. Retrieved from: <https://land.gov.ua/info/proekt-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-prohramy-rozvytku-zemelnykh-vidnosyn-ta-natsionalnoi-infrastruktury-heoprosorovykh-danykh-v-uk/>
4. Kontseptsiiia derzhavnoi polityky po dosiahnenniu tsili 10.3. «Ukraintsi maiut realnu mozhlyvist vplyvaty na orhanizatsiiu svoho zhyttievoho prostoru yak meshkantsi spromozhnykh hromad»: Ministerstvo rozvytku hromad na terytorii Ukrainy. [The concept of public policy to achieve the goal 10.3. «Ukrainians have a real opportunity to influence the organization of their living space as residents of affluent

- communities»: Ministry of Community Development on the territory of Ukraine.]. Retrieved from: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/kontseptsiya-derzhavnoyi-politiki-ta-plan-z-yiyi-realizatsiyi-po-dosyagnennyu-tsili-10-3->.
5. Swianiewicz, P. (2002). Size of local government, local democracy and efficiency in delivery of local services – International context and theoretical framework. In: Swianiewicz, P. (Ed.). Consolidation or fragmentation? The size of local governments in Central and Eastern Europe. Retrieved from: http://pdc.ceu.hu/archive/00006908/01/LGI_Consolidation-or-Fragmentation_2002.pdf
  6. Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia: Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy. [Monitoring the process of decentralization of power and reform of local self-government: Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine.]. Retrieved from: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/526/10.01.2020.pdf>
  7. «Deiaki zakhody shchodo pryskorennia reform u sferi zemelnykh vidnosyn»: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №1113 vid 06.10.2020. [«Some measures to accelerate reforms in the field of land relations»: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine №1113 of November 6, 2020.]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-zahodi-shchodo-priskorenniya-reform-u-sferi-zemelnih-vidnosin-i161120-1113>
  8. Andreitsev, V. (2005). Zemelni pravovidnosyny za chynnym Zemelnym kodeksom Ukrainy: mify ta realnist. [Land legal relations under the current Land Code of Ukraine: myths and reality.]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky. – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Legal sciences. Vyp. 68. pp. 47–51. [in Ukrainian].
  9. Dorosh, A. (2016) Novi pidkhody do terytorialnoho planuvannia v Ukraini z vrakhuvanniam detsentralizatsiinykh protsesiv ta dosvidu Avstrii. [New approaches to spatial planning in Ukraine, taking into account the decentralization processes and the experience of Austria]. Land management, cadastre and land monitoring. – Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel. № 3. pp.78-85. [in Ukrainian].
  10. Kompleksna dokumentatsiia z upravlinnia zemelnymy resursamy na terytorii Khrestivskoi obiednanoi terytorialnoi hromady (2019). [Comprehensive documentation on land resources management on the territory of the Khrestiv united territorial community]. USAID «Pidtrymka aharnoho i silskoho rozvytku». – USAID Support for Agricultural and Rural Development.].
  11. Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy. [The State Treasury Service of Ukraine.]. Retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/kvartalna-zvitnist-13>

Статтю отримано 29 жовтня 2020 р.
Article received October 29, 2020